

GÜVENLİK GÖREVLİLERİNİN MESLEKİ ÖZELLİKLERİ VE KOLLUK HİZMETİ İÇİNDEKİ YERİ

Öğr. Gör. Şeyma BAŞBUĞ KAFKAS

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi

ÖZET

Güvenlik ihtiyacı ile ortaya çıkan güvenlik hizmeti toplumun her kesiminde gerekli bir ihtiyaç olarak görülmektedir. Yardımcı kolluk hizmeti görevi yaparak bilinen özel güvenlik görevlileri; bir suçun önlenmesinde, toplumun güvenliğini sağlamada ve belirli bir kişiyi veya bir mülkiyeti korumakla sorumlu olan kişilerdir. İlgili yazıda güvenlik hizmeti ile ortaya çıkan güvenlik algısı doğrultusunda özel güvenlik görevlilerinin kolluk içindeki yeri açıklanmış, güvenlik görevlilerinin Türkiye'deki gelişimine değinilmiştir. Bu doğrultuda ele alınan bir konu, özel güvenlik görevlilerinin mesleki özellikleri ve kolluk kuvvetleri içindeki yerinin incelenmesi bir diğeri ise birer yardımcı iş olan özel güvenlik hizmetlerinin de işyerinde farklı bir iş ilişkisi olarak değerlendirilmesinin mümkün olup olmadığının incelenmesidir.

Anahtar Kelimeler: Kolluk, Kolluk Hizmeti, Özel Güvenlik Hizmeti, Güvenlik Görevlileri

THE PROFESSIONAL PROPERTIES OF SECURITY GUARDS AND THEIR ROLE IN LAW ENFORCEMENT

ABSTRACT

The security service that emerges with the security need is become a need in every part of society. Privite security guards known as auxiliary law enforcement, are responsible for preventing a crime, ensuring the safety of society and protecting a particular person or a place. In related paper, the place of privite security guards in law enforcement is explained and the devolepment of privite security guards in Turkey is mentioned. According to this, one of the issues examined in this paper is to detail the Professional properties of privite security guards and their importance in law enforcement. Another issue is to examine whether it is possible to cnsider that privite security guards, which are auxiliary jobs, as a separate business relationship in the workplace.

Keywords: Law Enforcement, Law Enforcement Service, Privite Security Service, Security Guard

GİRİŞ

Bireyler bireysel veya toplu olarak yaşadığı her bir ortamda yaşamlarını sürdürebilmeleri için belirli temel olgulara ihtiyaç duymaktadırlar. Bu doğrultuda bireyler, rahat bir ortam içerisinde huzurluca yaşayabilmek için güvenliği bir ihtiyaç olarak hissetmişlerdir. Bireysel güvenliği sağlamanın yanı sıra bireylerin toplum içinde yaşamalarıyla birlikte güvenlik ihtiyacı toplumsal bir nitelik kazanmıştır. Bu sayede kamu veya özel kuruluşlar aracılığıyla bu ihtiyaç giderilmeye başlanmıştır. Günümüzde ise bu güvenlik ihtiyacı kolluk hizmetleri ve özel güvenlik şirketlerince karşılanmaktadır.

Kolluk hizmetlerinin amacı kamu düzenini sağlamak ve bu düzenin sürdürülebilirliğini korumaktır. Kamu düzeni ise toplum bireylerinin kamu çerçevesi içinde huzurluca yaşamalarını ifade etmektedir. Kamu düzeninin sağlanmasında farklı yapıların gelişmiş olduğu söylenebilir. Bireylerin huzurlu bir ortamda yaşamalarını sağlamak amacıyla özel güvenlik görevlileri de bu yapının bir parçası olmuştur.

Özel güvenlik, genel kolluk hizmetinin tamamlayıcı bir parçasıdır. Mesleki sorumlulukları ve yetki kullanımlarıyla diğer kolluk hizmetlerinden ayrılan özel güvenlik görevlileri de kamu düzenini ve toplumsal huzuru sağlamakla görevlidir. Genel kolluk kuvveti ile özel güvenlik görevlilerinin iş birliği yapmasıyla güvenlik hizmetinin daha da verimli icra edilmesi önem arz etmektedir. Bununla birlikte toplumun güvenliğinin sağlanması ve huzurlu bir ortam oluşturulmasında da ayrı bir öneme sahip olan özel güvenlik görevlileri ve kolluk kuvveti arasında sürekli bir işbirliği, etkin ve verimli bir iletişimden söz edilebilir.

Türk Sendikalar Hukukunda sendikal örgütlenmenin esası, işkolu düzeyinde faaliyette bulunma üzerine kurulmuştur. Kural olarak her işyeri sadece bir işkoluna ait olmaktadır. Yani işyerinde birden fazla işkolu benimsenmemiştir. İşyerinin girdiği işkolu da, işyerinde ağırlıklı olarak görülmekte olan asıl iş üzerinden yapılmaktadır. Asıl işle ilgisi olmayan diğer işler ve yardımcı işler de asıl işe göre tespit edilen aynı işkoluna dahil edilmektedir. Bu duruma istisna getiren düzenlemeler mevzuatta bulunmaktadır. Bu bakımdan mutlak bir emrediciliğin bulunmadığı ifade edilebilir. Bu istisnalar dikkate alındığında, özel güvenlik hizmetinin özellikleri, özel güvenlik görevlilerinin yetkileri, birer yardımcı iş olan özel güvenlik hizmetlerinin de işyerinde ayrı bir işkolu olarak değerlendirilmesinin mümkün olup olmadığı ve ilgili hükümler yazımızda ele alınacaktır.

1. GÜVENLİK ALGISI VE KOLLUK HİZMETİ

İnsanlar yaradılışları gereği topluluk halinde yaşamaya yatkınlardır. İnsanlardaki bu toplu yaşama ihtiyacı da beraberinde güvenlik ve huzurun sağlanması ihtiyacını da getirmiştir. Toplum üzerinde yaşayan her bir birey için güvenlik olgusu bir ihtiyaç niteliğinde ortaya çıkar. Emniyet içinde ve güvenli bir ortamda yaşama gereksinimi bireylerin hayatında önemli bir yeri işgal etmektedir. Bir ihtiyaç neticesinde ortaya çıkan güvenlik algısı ile bireyler kendilerinin ve çevrelerinin huzurlu bir ortamda yaşamalarını istemektedirler. İhtiyaçlar Hiyerarşisi olarak bilinen yaklaşımda Maslow (Koçel, 2014:734) birey, bir ihtiyacı gidermek için değişik yönlerde belirli davranışlara yönelmektedir. İhtiyaçlar beş grupta toplanmaktadır; 1. kademe fizyolojik ihtiyaçlar (yeme, içme, su gibi), 2. kademe güvenlik ihtiyacı (tehlikelerden korunma, can ve mal güvenliği), 3. kademe sosyal ihtiyaçlar (gruba mensup olma, kabul görme), 4. kademe kendini gösterme ihtiyacı (tanınma) ve 5. kademe kendini tamamlama ihtiyacıdır (potansiyelini geliştirme, yaratıcılık). Güvenlik ihtiyacı, bireylerin davranışlarını etkileyen ikinci önemli ihtiyaç doğrultusunda ortaya çıkar. Bundan dolayı bir araya gelmiş insan topluluklarının bulunduğu çeşitli kurum ve kuruluşlarda her bir bireyin can ve mal güvenliğinin sağlandığı girişimlerde bulunmaktadır.

Güvenlik algısı ile ortaya çıkan ihtiyaç, birey ve toplumun yaşamını sürdürebilmesi, temel ihtiyaçlarına ulaşabilmesi ve varlığını devam ettirebilmesi adına düzenlenen yasal sınırlar olarak ifade edilmektedir. Bu durumun korunup sürdürülebilirliğini yerine getiren hizmet ise güvenlik hizmeti olarak adlandırılmaktadır. Güvenlik hizmeti de adalet hizmetlerinin sunduğu hizmet bağlamında birbirinin tamamlayıcısı niteliktedir (Uçkun ve arkadaşları, 2012: 23).

İnsanların topluluk halinde yaşamlarıyla da ortaya çıkan teşkilatlanma devlet olgusunu oluşturmuştur. Devlet olarak teşkilatlanma toplulukların düzenini ve güvenliğini sağlamak ise devletin başta gelen görevlerinden birini oluşturmuştur. Devletler ise bu görevi idari veya özel kolluk kuvvetlerince gerçekleştirmektedir. Güvenlik hizmetini sağlarken bazı özel niteliklere de sahip olmak gerekmektedir. Bunlar aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir (Kuyaksil, 2013):

- Güvenlik hizmeti bir kamu hizmeti olması nedeniyle bir kamu hizmeti niteliğindedir,
- Güvenlik hizmeti sunulurken doğan zararlardan doğrudan devlet sorumludur,
- Yargısal denetimi idari yargı makamlarınca yapılır,
- Güvenlik hizmeti genellikle profesyonel olarak sunulur,
- Güvenlik hizmeti önleyici ve koruyucu niteliklere sahiptir,
- Güvenlik hizmeti sunan kişilerin silah kullanmaya kadar gidebilen zor kullanma yetkisi vardır,

- Güvenlik hizmeti demokratik, otoriter veya baskıcı gibi çeşitli sistem ve metotlarla sunulabilir.

Güvenlik hizmetleri, en genel ifadeyle hukukun uygulanmasını ve düzenin sağlanmasını ifade eder. Hukukun uygulanması ile güvenliğin sağlanması unsuru toplum açısından büyük önem taşımaktadır. Güvenlik hizmeti unsurları olan suçlularla mücadele edilmesi, işlenmiş suçların aydınlatılması, işlenmekte olan suçların önlenmesi gibi durumlar toplumun fiziki ve manevi olarak rahat bir ortamda yaşamasını sağlamaktadır. Dolayısıyla güvenlik hizmeti insanın temel ihtiyaçlarından birini sağlayan bir kamu hizmetidir (Uçkun ve arkadaşları, 2012).

Güvenlik hizmeti, bireylerin farklılaşan beklentilerinden dolayı ortaya çıkmış bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyaç ile bireylerin can, ırz, mülk ve değer konusundaki yüklenilen anlamlar itibariyle çeşitli tedbirler özel güvenlik aracılığıyla alınmıştır. Yine özel güvenlik, kamu güvenliğinde “hazır bulunma, caydırma ve gözetleme” gibi tedbirlerle boşluk doldurmaya devam etmektedir. Bundan dolayı özel güvenlik hizmetine yönelik talep artışını etkileyen durumlar aşağıdaki gibi listelenmektedir (Alpkutlu,2018: 179):

- Vatandaşın, devletten, her kesime eşit güvenlik hizmeti sunma talebindeki artış,
- Hükümetlerin, ayrıntılı güvenlik talebine yönelik formül arayışı,
- Güvenlik hizmetinde gelişen teknolojiyle artan itibar,
- Vatandaşın bir kısmının genel ve yardımcı kolluğa karşı beliren mesafeli tavrı,
- Serbest piyasa ekonomisinin tüm hizmet alanları gibi güvenlik hizmetinin de özelleşmesini baskılayan sonuçları
- Daha nitelikli bir güvenlik hizmeti için artan özelleştirme politikaları,
- Artan güvenlik ihtiyacının kamu bütçesinde yol açtığı maliyet artışı.

Kamu düzenini sağlamaya yönelik her bir kamu faaliyeti, yani kamu güvenliği faaliyeti kolluk olarak adlandırılmaktadır. Türkiye’de *genel kolluk* yapılandırılması olarak polis, jandarma ve sahil güvenlik kolluk birimleri yer almaktadır. Bu kolluk birimleri sorumlulukları dahilinde kamu güvenliğini sağlamakla görevlilerdir. *Özel kolluk* ise genel kolluk birimlerine yardımcı olarak görevlendirilen birimler olarak adlandırılır. Özel kolluk, genel kolluktan farklı bir birim olarak toplumun düzenini korumaktadır. Ayrıca özel kolluk farklı personel nitelikleri gerektiren ve farklı usuller gerektiren faaliyetler şeklinde de ifade edilmektedir (Aras, 2021: 620).

Toplumun istek ve beklentilerini karşılamayı amaçlayan hizmet kalitesi ancak demokrasi ve hukuk devleti anlayışıyla oluşturulan kurumsallaştırılmış topluluklarda gerçekleşmektedir. Çünkü demokratik ve hukuk anlayışının hakim olduğu toplumlar siyasetin ve yönetimin meşruiyet temelini halktan almaktadır. Yeni kamu yönetimi anlayışı ile kolluk hizmeti hizmetin kaliteli olması ile iyileştirilmektedir. Genel olarak incelendiğinde hizmet kalitesini iyileştirmeye yönelik yenilik hareketlerinin altında yatan sebep kaliteli hizmet sunumunun yönetime sağladığı avantajlar olmaktadır. Kalite yönetiminde müşteri memnuniyeti vardır. Kamu hizmetinden yararlananların da memnuniyet düzeyi doğrudan yönetime duyulan güveni belirlemektedir (Sözen, 2004).

2. ÖZEL GÜVENLİK KAVRAMI

Özel güvenlik, özel mülkün korunması ve güvenliğin sağlanması amacıyla uygulanan faaliyetler topluluğudur. Buna bağlı olarak belirli bir ücret karşılığında kişi veya kuruluşların özel güvenlikler ile sağladıkları güvenlik anlayışı, devlet eli değmeksizin korunma unsurunu belirtmektedir. Bu hizmetten yararlananlar yalnızca özel kişi ve kuruluş olmamakta, aynı zamanda kamu kurum ve kuruluşları da yararlanmaktadır (Zorlu ve Zorlu, 2020).

Kavram olarak özel güvenlik, belirli kişi veya kuruluşların özel mülkiyetlerini veya kişileri tehlikelere karşı belirli bir ücret karşılığında koruyan kişileri ve şirketleri oluşturmaktadır. Bu tanımlamadaki temel unsurlar aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir (Karakurt ve Bal, 2013):

- Özel güvenlik hizmetlerinden genel olarak özel kişiler ve kuruluşlar yararlanmaktadır.
- Kamu kuruluşları da ücretini ödemek kaydı ile bu özel güvenlik hizmetinden yararlanmaktadır.
- Özel güvenlik hizmetleri talep üzerine yerine getirilmektedir.
- Özel güvenlik hizmetlerini sağlayan kişi ve kuruluşlar özel kuruluşlar/şirketler olarak anılmaktadırlar.
- Özel güvenlik hizmetlerinde kar amacı güdülür, hizmetten yararlananlar belirli hizmet karşılığında belirli bir ücret ödemektedirler.

Yukarıda belirtilen tanımlara göre özel güvenlik, ilgili olduğu koruma işlemleri sırasında belirtilen kanunları (5188 sayılı *Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun*) uygulamak zorundadır. En basit bir tabirle, sınırlı bir yetki alanına sahip olan, görev alanlarında gerçek veya tüzel kişileri korumakla görevli olan kişiler özel güvenlik olarak anılmaktadırlar.

Başka bir tanıma göre özel güvenlik, özel bir kanunla kurulmuş olan, görevli olduğu sınırlar içinde o yerin güvenliğini sağlayan, oluşabilecek suçları ve kişinin sorumlu olduğu yere karşı yapılacak saldırıları önleyen, bu konuda gerektiği zaman yasal yetkisine bağlı olarak silah kullanabilen, suçluları yakalayan kolluk kuvvetine gelene kadar meydana gelen delilleri koruyan bir kolluk birimi olarak ifade edilmiştir (Mil, 2015: 118).

Özel güvenliğin kolluk kuvvetleri içindeki yeri ile ilgili tartışmaların bir netlik kazanmadığı söylenebilir. Ancak toplum tarafından özel güvenliğin bir kolluk görevi yaptığı kabul edilmektedir. Özel güvenlik bir kolluk hizmeti ise özel güvenliğin ne tür bir kolluk hizmeti faaliyeti olduğuyla ilgili bir açıklama yapmak gerekmektedir. Özel güvenliğin özel yönetsel kolluk ve yardımcı/tamamlayıcı olduğu yönünde bir görüş egemendir. Başka bir görüşe göre de özel güvenlik tanımlamasındaki “özel”in genelin zıddı değil kamusalın zıddı anlamında özel olduğu ifade edilmekte, özel güvenliğin yönetsel bir kolluk türü olmayacağı belirtilmektedir. Bu bağlamda kurumların kendilerine özgü bir güvenlik personeli bulundurabilmesinden söz edebilmek için özel güvenliğin kamuya ait olmadığını, yönetsel bir nitelik taşımadığını ifade edebiliriz. Kolluk yetkisinin özel kişilere devri de bu görüşü yansıtmaktadır. Ancak bu yaklaşım yönetim hukukundaki “kolluk yetkisinin devredilemezliği” ilkesine aykırılık getirmektedir. Böyle bir devir işine yönetsel düzenlemelerin izin vermesi bir “koşul” halini almaktadır (Tosun, 2015).

Aras (2021), özel kolluğu genel kolluktan farklı bir birim, personel ve usuller altında özel yasa düzenlemeleri gerçekleştirilen faaliyetler olarak ifade etmiştir. Buna göre toplumda düzeni ve güvenliğini sağlamak amacıyla faaliyette bulunan ve yasal düzenlemelerle oluşturulan her birim kolluk birimi olarak anılmaktadır. Bu birimlerde görev yapan yasal olarak güvenlik hizmeti sunan her bir güvenlik görevlisi de kolluk personelidir. Özel güvenlik görevlilerinin de sorumlulukları ve yetki alanlarıncaya güvenliği sağlayan özel kolluk unvanıyla görev yapan kolluk personeli oldukları söylenebilir.

Özel güvenlik algısı, geçmiş yüzyıllar öncesine dayanmakta olup her dönemin belirli şartları doğrultusunda değişikliğe kavuşmuş bir olgudur. Hatta özel güvenlik çoğu zaman kolluk kuvvetlerinden biri olan polislik teşkilatının da ötesine geçmiş bir kolluk hizmetidir. Geçmiş yıllarda bireylerin ailelerini ve topraklarını korumaları amacıyla kurulan gözetleme kuleleri ve hayvanların korunması için kullanılan alarm sistemine kadar özel güvenliğin temeli oluşmaktadır. Sanayileşmenin de etkisiyle birlikte büyük kentlerin doğması da özel güvenlik alanındaki gelişmelere öncülük etmiştir. Bununla birlikte toplumun sosyal unsurlar neticesinde bir araya gelip oluşturulan olgular neticesinde de kavram gelişmesini sürdürmüştür. Sektörün ulaştığı büyüklük ile toplumun yaşamını belirleyici yasa düzenlemeleri de güvenlik alanında beraberinde getirmiştir (Demir, 2021).

2.1. Özel Güvenlik Görevlilerinin Yetkileri ve Mesleki Özellikleri

Özel güvenlik hizmetinin alanı ile ilgili keskin bir çizgi bulunmamaktadır. Bundan dolayı kurumların ve özel/tüzel kişiliklerin talepleri doğrultusunda özel güvenlik komisyonunun kararı valinin onayı neticesinde karara bağlanmaktadır. Gerekli görülmesi halinde özel güvenlik komisyonu görev alanı ve belirli görevlerle ilgi sınırı genişletebilme veya sınırlandırabilme yetkisine de sahiptir (Karakurt ve Bal, 2013). Özel güvenlik görevlisi, 5188 sayılı Kanunda özel koruma ve güvenlik hizmetini yerine getirmek amacıyla istihdam edilen kişi olarak belirtilir. Özel güvenlik görevlileri silahlı veya silahsız koruma görevini yerine getirmektedir. Hizmeti yerine getiren güvenlik görevlisi Devlet Memurları Kanunu'na tabi bir memur olabileceği gibi işçi niteliğinde veya bireysel olarak da görevini icra edebilir. Özel güvenlik görevlisi olabilmek için kanun koyucunun belirlemiş olduğu şartların sağlanması ve kişilerin belirli niteliklerinin olması gerekir (Zorlu ve Zorlu, 2020).

Özel güvenlik görevlilerinin yetkileri 5188 sayılı Kanunun 7. maddesinde aşağıdaki maddelerle ifade edilmiştir:

a. Koruma ve güvenliğini sağladıkları alanlara girmek isteyenleri duyarlı kapıdan geçirme, bu kişilerin üstlerini detektörle arama, eşyaları x-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme.

b. Toplantı, konser, spor müsabakası, sahne gösterileri ve benzeri etkinlikler ile cenaze ve düğün törenlerinde kimlik sorma, duyarlı kapıdan geçirme, bu kişilerin üstlerini dedektörle arama, eşyaları x-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme.

c. Ceza Muhakemesi Kanununun 90. maddesine göre yakalama.

d. Görev alanında, haklarında yakalama emri veya mahkumiyet kararı bulunan kişileri yakalama ve arama.

e. Yangın, deprem gibi tabii afet durumlarında ve imdat istenmesi halinde görev alanındaki işyeri ve konutlara girme.

f. Hava meydanı, liman, gar, istasyon ve terminal gibi toplu ulaşım tesislerinde kimlik sorma, duyarlı kapıdan geçirme, bu kişilerin üstlerini detektörle arama, eşyaları x-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme.

g. Genel kolluk kuvvetlerine derhal bildirmek şartıyla, aramalar sırasında suç teşkil eden veya delil olabilecek ya da suç teşkil etmemekle birlikte tehlike doğurabilecek eşyayı emanete alma. Terk edilmiş ve bulunmuş eşyayı emanete alma.

h. Kişinin vücudu veya sağlığı bakımından mevcut bir tehlikeden korunması amacıyla yakalama.

i. Olay yerini ve delilleri koruma, bu amaçla Ceza Muhakemesi Kanununun 168. maddesine göre yakalama.

j. Türk Medeni Kanunu'nun 981. maddesine, Borçlar Kanunu'nun 52. maddesine, Türk Ceza Kanunu'nun 24 ve 25. maddesine göre zor kullanma.

Yukarıda ifade edilen Kanun maddeleri ile sıralanan görev ve yetkiler özel güvenlik görevlilerin belirli durumlarda karşılaşınca ne yapmaları gerektiğini ifade etmektedir.

Özel güvenlik görevlilerin sahip olduğu yasal dayanak ile bir sorunla karşılaşılması durumunda ne yapılacağı açık bir biçimde ifade edilmiştir. Dolayısıyla bu yasal dayanak özel güvenlik görevlilerinin mesleki görevlerini yerine getirirken kolaylık da sağlamaktadır. Yani daha önceden konu olmuş olan üst araması, kimlik sorulması gibi durumlarda karşılaşılan sorunlar neticesinde yetki veren kanuni dayanağın açık olmaması neticesinde gereksiz tartışmalar yaşanmaktaydı. Yetki ve görev alanlarının açıklanmasında netlik kazanmasıyla birlikte uygulamanın da daha kolay olduğu söylenmektedir (Mil, 2015: 123). Bu bahsi geçen yasal dayanağın yanı sıra kamusal alanlarda güvenliğin ve huzurun sağlanmasında genel kolluk ve özel güvenlik personelinin kanunlar neticesinde birtakım yaptırımları mevcuttur. Ortak amaç ve hedefler doğrultusunda görev yapan genel ve özel kolluk güçleri suçun önlenmesini ve suçlunun yakalanmasını amaçlamaktadır. Farklılıkları ise suçlunun yakalanma biçiminde birbirinden ayrılmaktadır. Genel kolluk personeli suçun önlenmesinin yanı sıra suçlunun yakalanmasından da sorumluyken, özel güvenlik görevlileri suçluların yakalanmasından çok suçun işlenmesi ve önlenmesinden sorumludur. Ayrıca genel kolluk devlet adına suçlunun yakalanması ve suçun önlenmesini amaçlarken, özel güvenlik görevlisi genelde kar amacı güden bir şirket adına çalışmakta ve müşteri memnuniyetiyle karşılaşmaktadır (Karakurt ve Bal, 2013).

Güvenlik görevliliği planlı ve programlı bir düzen doğrultusunda eğitim almayı gerektirir. Bir meslek dalı olan özel güvenlik görevliliği toplumun kaçınılmaz olan güvenlik ihtiyacını karşılamaktadır. Bu meslek de sistemli bir şekilde kazanılmış bilgi ve becerilere dayanmaktadır. Özel güvenlik görevlisi; kolluğun görevleri, hizmet anlayışı, kolluk personelinin nitelikleri, eğitim, kolluk personelinin hakları, hesap verebilirlik ve denetim, kolluk uygulama ve müdahale, kolluk ve yargı ilişkisi ve adli soruşturmalar olmak üzere dokuz ana başlık olarak listelenen kolluk etik ilkeleri özelliklerine de mesleki açıdan sahip olması gerekmektedir (Kuyaksil, 2013). Bu ilkeler doğrultusunda da güvenlik görevlilerinin sahip olması gereken mesleki nitelikler listelenen başlıklar altında gerçekleşmekte ve özel güvenlik personeline bu nitelikler kazandırılmaktadır. Bunun yanı sıra özel güvenlik görevlilerinin 5188 Sayılı Kanunun 7. maddesinde mesleki özellikleri genel başlıklar altında şu şekilde

ifade edilmiştir:

- Kontrol yetkisi,
- Arama yetkisi,
- Kimlik sorma yetkisi,
- Yakalama yetkisi,
- El koyma- emanete alma,
- Konuta ve diğer kapalı yerlere girme yetkisi,
- Olay yerini ve delilleri koruma,
- Zor kullanma yetkisi.

Bu yetkilere ek olarak özel güvenlik hizmetlerinde silah bulundurma ve taşıma yetkisi 5188 Sayılı kanunun 8’inci maddesinde *“Hangi koruma ve güvenlik hizmeti için ne miktar ve özellikte ateşli silah bulundurulabileceği komisyon tarafından belirlenir. ... silah eğitiminde kullanılmak üzere, komisyonun kararı ve valinin onayı ile silah alma, kullanma ve taşıma izni verilebilir”* şeklinde açıkça belirtilmiştir.

Bu yetkilerin yanı sıra bir yardımcı iş görevi yapan özel güvenlik görevlileri yeri geldiğinde kolluk personelinin emir ve talimatlarıyla da belirli görev ve yetkilere sahip olmaktadır. Kamusal alanda görev yapan kolluk personeli gözetimiyle de güvenlik görevlilerinin arama, kontrol ve yakalama yetkilerini kullandıkları belirtilmektedir. Burada önemli olan husus asıl iş olan kolluk kuvveti personelinin yardımcı iş olan özel güvenlik hizmeti personelinin yardım alabilmesidir.

Özel güvenlik görevlileri görevleri esnasında kanunların kendilerine verdiği idari ve istisnai yetki ile çalıştıkları bölgenin güvenliğinden sorumlu olmaktadır. Bu kişiler görev bölgesi dışında normal bir vatandaştan farklıdır. Özel güvenlik organizasyonları şirket gereklilikleri olarak kar amacı gütmektedir. Bununla birlikte belirli bir müşteri kitlesine sahip olan bu organizasyonlarda çalışmalar özel şahıs veya işveren aracılığı ile yürütülmektedir. Özel güvenlik sektörü çalışanları topluluğun güvenliğinden ve genel kamu düzeninden sorumlu olan organizasyon çalışanlarından oluşmaktadır (Karakurt ve Bal, 2013).

2.2. Türkiye’de Özel Güvenlik ve Güvenlik Hizmetleri

Türkiye’de Özel Güvenlik anlayışının temellerinin İslam öncesi döneme yansıdığı söylenebilir. İslam öncesinde bir esnaf örgütü olarak kurulan “Ahilik” sisteminin güvenlik hizmetlerinin de bulunduğu söylenmektedir (Demirci, 2021). Ahilik, usta- çırak ilişkisini esas alan, öğreticiliğin ve yetiştirme felsefesinin esas alındığı bir sistemdir. Bu sistem ele alındığında güvenlik algısının

da bir öğreticilik ve yetiştiricilik felsefesiyle ele alındığı söylenebilir.

Güvenlik anlayışı ile bekçilik yapan kişilerin yasal bir alt yapı olmaksızın kullanıldığı söylenebilir. Osmanlı döneminde güvenlik hizmetleri için hep askeri kuvvet kullanılmıştır. Esnafın aldığı tedbirler neticesinde geceleri bekçilerin mahalleyi, çarşı ve pazar yerlerini koruduğu söylenmektedir. Bu önlemler neticesinde özel güvenlik anlayışının ortaya çıktığı söylenebilir. Ayrıca yol güzergâhlarında yer alan kervanların güvenliği sağlamak amacıyla ‘derbentçiler’ şeklinde adlandırılan örgütün kurduğu ‘il erleri’ sayesinde güvenlik hizmetleri oluşturulmuştur. Bununla birlikte Osmanlı’dan günümüze, bekçilik dönemiyle birlikte özel güvenlik görevlisi kadrosunun ve özel güvenlik örgütlerinin temelleri atılmıştır (Tosun, 2015).

Ayrıca başka bir ifadeye göre, devlet olma kültürüne sahip olan Türklerin, devlet olmanın en önemli sorumluluklarından biri olan güvenlik anlayışının askeri kuvvetler vasıtasıyla sağlandığı belirtilmiştir. Osmanlı Devleti zamanında ücretleri esnaf tarafından karşılanmak suretiyle, geceleri güvenliği sağlamaları amacıyla “Ases” (Gece Bekçileri) adı verilen güvenlik hizmetlerinin özelleşmesinin ilk örneği olarak belirtilmektedir. Ayrıca soygunlara karşı yol güzergâhlarında yer alan “derbentçiler”, isyana karşı koruma sağlayan “ildeler” ve kervanların güvenliğini koruyan “kervansalar” gibi örnekler de Türk tarihinin özel güvenlik sektörünün gelişimini göstermektedir (Akbaş ve arkadaşları, 2018: 232. Demirci, 2021).

Özel güvenlik anlayışının günümüzdeki gibi şekillenmesi 1970’li yılların sonlarına doğru gerçekleşmiştir. Bu zamandan sonra devletlerin sosyal ve ekonomik anlamda her türlü müdahalesini içeren refah devlet anlayışı yerini daha küçük yapıların olduğu neo-liberal akıma terk etmesi etkili olmuştur. Özellikle neo-liberal akımın da etkisiyle devletler ekonomik, siyasi ve yönetim alanlarında değişikliklere gitmişlerdir. Bu değişikliklerden biri de güvenlik anlayışında yaşanmıştır. Bununla birlikte gelişmiş ve gelişmekte olan devletler kamuya açılmış olup özel alanlarda daha fazla güvenlik ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Güvenlik hizmeti alanındaki faaliyetlerin hızla gelişmesiyle özel güvenlik alanında da bir ihtiyaç ortaya çıkmıştır. Türkiye’de bu gelişmelere bağlı olarak kendi iç güvenlik sisteminde özel güvenlik faaliyetlerini geliştirmiştir (İnanık, 2021).

Türkiye’de özel güvenlik hizmeti, genel (polis, jandarma ve sahil güvenliği) ve özel (belediye ve orman muhafızlığı gibi) kolluk görevi dışında kalan, kamu düzeni dışında özel bir amaca hizmet eden yerlerin güvenlik önlemlerini alan genel kolluğa yardımcı nitelikte oluşturulmuş organizasyondur. Ülkemizde çeşitli kamusal alanlarında (kamu kurum ve kuruluşları, bankalar, çeşitli şirketlerde, market, mağazalar, okullar, üniversiteler, hastaneler, parklar ve eğlence mekânları basta olmak üzere birçok alanda olduğu gibi) özel güvenlik

görevlileri hizmeti bulunmaktadır. Yasal yapıyla uygun bir hale getirilmesiyle son zamanlarda özel güvenlik hizmeti hızla büyüme göstermiştir. Bununla birlikte çeşitli kamusal yerler özel güvenlik şirketlerince korunmaya başlamıştır. Genel kolluk ve özel kolluk arasında temel belirleyici farklar görev ve yetki alanlarıyla olmaktadır. Türkiye’de ülke genelinde görevli ve yetkili kılınan güvenlik kuruluşları genel kolluk olarak adlandırılmakta, belirli sınırlar içinde görevi ve yetkisi olan ve gücünü kendi özel kuruluş kanunlarından alan güvenlik kuruluşları da özel kolluk olarak sınıflandırılmaktadır. Güvenlik hizmetlerinin hukuki ve toplumsal yönden bakıldığında zaman içerisinde değişme yaşandığı söylenebilir. Bugüne kadar ülkemizde güvenlik hizmetleri üç aşamadan geçmiştir; “Bekçilik Dönemi”, “2495 Sayılı Kanun Dönemi” ve “5188 Sayılı Kanun Dönemi”. Kuruluşlardaki bekçiler, zamanla koruma ve güvenlik görevlisi ve bekçilik kurumu da özel güvenlik örgütü haline getirilmiştir (Uçkun ve arkadaşları, 2012: 25-26).

3. TÜRKİYE’DE ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİLERİNİN MESLEKİ ÖRGÜTLENME BİÇİMİ OLARAK SENDİKALAR

Anayasanın 51. maddesinde “*çalışanlar ve işverenler, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahiptir. Hiç kimse bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya zorlanamaz*” ifade edilen unsur neticesinde bir örgütlenme biçimi olarak sendikalaşma karşımıza çıkmaktadır.

6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanununun 2. maddesinin (ğ) fıkrasında sendikanın tanımı şöyle yapılmıştır: “*İşçilerin veya işverenlerin çalışma ilişkilerinde, ortak ekonomik ve sosyal hak ve çıkarlarını korumak ve geliştirmek için en az yedi işçi veya işverenin bir araya gelerek bir işkolunda faaliyette bulunmak üzere oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır*”.

Ülkemizde de işçi sayısı ile birlikte üye sayısının artması sonucu sendikalar dağınıklıktan kurtularak bilinçli bir örgütlenme yapısına kavuşmuşlardır. Sendikal haklarla birlikte özel güvenlik görevlilerinin de hak ve özgürlükleri en geniş biçimde tanımlanmıştır (İdemem, 2021). 2004 yılında 5188 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesiyle özel güvenlik görevlileri de sendika üyesi olmaya başlamışlardır. Bu Kanun ile birlikte sendikalaşmanın önünde herhangi bir engel bulunmaması da sendikalaşmayı hızlandıran olgulardan biri olmuştur. 2010 yılında Ankara 1. İdare Mahkemesi tarafından verilen bir karar ile özel güvenlik görevlilerinin sendikalara üye olabileceği netleşmiştir. Bu tarihi takiben savunma ve güvenlik iş kolunda sendikalar kurulmaya başlanmıştır (Demirci, 2021).

4. ÖZEL GÜVENLİĞE İŞ İLİŞKİLERİ BAKIMINDAN YENİ BİR BAKIŞ

Yukarıdaki açıklamalarımızdan da anlaşıldığı gibi özel güvenliğin iki tür görevi bulunmaktadır. Bunlardan birincisi işveren ile olan iş sözleşmesinden kaynaklanan iş görme borcudur. Diğeri ise iş ilişkisinden ve iş görme borcundan tamamen bağımsız kamusal hizmet ile ilgili kolluk faaliyetine yardımcı faaliyetidir. Öyle ki işyerinden tamamen bağımsız özel güvenlik görevleri bulunmaktadır. Daha da ileri gidildiğinde işyerindeki menfaat ile kamusal hizmet çatıştığında kamusal hizmetin ağırlıklı olarak öne geçtiği söylenebilir.

Özel güvenliğin bu ikili fonksiyonundan hareket ederek girdiği işkolunun tespiti bakımından 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmeleri Kanununun genel düzenlemesine istisna getirilmesi gerektiği kanaatindeyiz. 6356 sayılı Kanunun 4. maddesinin ikinci fıkrasında “*Bir işyerinde yürütülen asıl işe yardımcı işler de, asıl işin girdiği işkolundan sayılır.*” denilmek suretiyle bütün yardımcı işlerin asıl iş esas alınarak iş kolunun tespiti ön görülmüştür. Yani her işyeri ancak bir işkoluna girecektir. Kanunda böyle düzenleme yapılmış olmasına rağmen İşkolları Yönetmeliğinde ve ekinde belirtilen işkolları listesinde kanunda olmayan istisnaların da öngörüldüğü görülmektedir. Örneğin, belediyeler ve Milli Savunma Bakanlığı işyerlerinde işkolu asıl işe göre değil işverenin kimliğine göre belirlenmektedir. Oysa bu düzenlemeyi destekleyecek yasal bir dayanak bulunmamaktadır. Yönetmelikte buna benzer başka istisnalar da bulunmaktadır.

Örneğin, belediyenin otobüs taşımacılık işyerinde görülen asıl iş dikkate alınarak, 15 nolu taşımacılık işkoluna girmesi gerekirken, işverenin kimliği esas alınarak 20 nolu Genel İşler İşkoluna alınmıştır. Daha sonra yapılan bir değişiklikle bu istisnaya da bir istisna gelmiştir; belediyeler ve/veya bağlı şirketler tarafından kurulan şirketler eliyle yapılan hafif ve ağır raylı taşımacılık işlerinin tekrardan 15 nolu taşımacılık işkoluna girdiği kabul edilmiştir.

Yukarıdaki istisnalar, yapılan iş ya da işveren dikkate alınarak getirilen istisna düzenlemeleridir. 26.03.2014 tarihli ve 28953 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan düzenleme ile İşkolları Yönetmeliğine aşağıdaki düzenleme getirilmiştir:

- Belediyelerden, İl Özel İdareleri ile başka kamu kurum ve kuruluşlarına, 30 Mart 2014 tarihinden sonra devredilen işçilerin şahsına münhasır olmak üzere, bu işçiler tarafından yerine getirilen işler, 20 nolu Genel İşler İşkolunda kalmaya devam edecektir.

- Aynı şekilde İl Özel İdarelerinden başka kamu kurum ve kuruluşları ile mahalli idarelere, 30 Mart 2014 tarihinden sonra devredilen işçilerin şahsına münhasır olmak üzere, bu işçiler tarafından yerine getirilen işler, 13 nolu İnşaat işkolunda kalmaya devam etmektedir.

Yukarıdaki yapılan açıklamalardan hareketle aynı zamanda kamusal bir hizmet görev ve işyerindeki asıl iş ile büyük ölçüde tek iş olarak birleşmeyen ve yardımcı iş olma vasfı dışında özellikler arz eden özel güvenlik hizmetlerinin farklı bir iş ilişkisi olarak düşünülmesi gerektiği kanaatindeyiz. Bu çalışmamızdaki amacımız, mevcut pozitif hukuka göre var olanın ne olduğunun ortaya konmasının değil, olması gereken hukuk açısından bir tartışma başlatılmasıdır. Hukuktaki bir düzenleme bir menfaat grubunu memnun edeceği gibi diğer menfaat grubunun aleyhinde olabilir. İşte bu denge gözetilerek sadece konunun tartışılması bakımından işyerinde özellik arz eden özel güvenlik konusunun farklı bir bakış açısında tekrar tartışılması gerektiği değerlendirerek bundan sonraki yapılacak tartışmalarda ve düzenlemelerde en azından bir ihtimaliyle göz önünde tutulması gerektiğini düşünüyoruz.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Özel güvenlik personelinin genel kolluk personeli gibi kamusal alanda güvenliği ve huzuru sağlarken kanunlar çerçevesinde birtakım yaptırım güçleri vardır. Özel güvenlik personeli kolluk personelinden farklı olarak müşteri memnuniyetiyle karşılaşmakta ve özel güvenlik personelinin bulunduğu şirket kar amacı gütmektedir. Bunun yanı sıra özel güvenlik personeli suçluların yakalanmasından çok suçun işlenmesi ve önlenmesinden sorumludur.

Görülmektedir ki özel güvenlik hizmeti de kolluk kuvvetinin bir parçasıdır ve gerektiğinde kolluk kuvvetinin görevlerini de yerine getirmektedir. Kolluk personeli de yeri geldiğinde özel güvenlik personeline emir ve talimat vermektedir. Özel güvenlik hizmeti, genel ve özel kolluk görevi dışında kalan genel kolluğa yardımcı olacak şekilde kurulmuş organizasyondur. Her ne kadar görev ve yetki alanları açısından genel ve özel kolluktan ayrılsa da özel güvenlik hizmeti de kamu düzeni dışında kalan yerlerde kamunun güvenliğini ve huzurunu korumakla sorumlu bir hizmet teşkilatıdır. Bununla birlikte yasal yapının da özel güvenlik hizmetine uygun hale getirilmesiyle, özel güvenlik personelinin de yetki ve sorumluluklarının çerçevesi çizilmiş bulunmaktadır.

Bu çalışmamızda, denge gözetilerek sadece konunun tartışılması bakımından işyerinde özellik arz eden özel güvenlik konusunun farklı bir bakış açısında tekrar tartışılması gerektiği iddia edilmektedir. Bu iş ilişkileri özellikleri dikkate alınarak tekrardan düzenleme yapılmalıdır. Bundan sonraki yapılacak tartışmalarda ve düzenlemelerde en azından bir ihtimaliyle göz önünde tutulması gerektiğini düşünmekteyiz.

KAYNAKÇA

Akbaş, F., Dursun, Y. G. & Ürün, E. (2018). *Özel Güvenlik Mesleğinin Unvan Sorunu Ve Gelişimi. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5 (6) , 230-240. Retrieved From <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asead/issue/41000/494959>.

Alpkutlu, M. (2018). *Türkiye Özel Güvenlik Sektörüne Dönük Yeni Bir Hizmet Stratejisi. Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 7 (2) , 175-202. Doi: 10.28956/gbd.482048.

Aras, Hüseyin. (2021). *İç Güvenlikte Yönetişim Bağlamında Bir Kolluk Olarak Özel Güvenlik. ASEAD 7. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU*. 10-12 Nisan /April 2021 Kemer - ANTALYA (616- 630).

Demirci, U. (2021). Polis ve Özel Güvenlik Görevlilerinin İşbirliği Algıları. *Alanya Akademik Bakış*, 5(1), Sayfa No. 325-344.

Demirci, U. (2021), *Özel Güvenlik Görevlilerinin Profesyonelleşme Tutumları: Türkiye’de Ampirik Bir Çalışma, Verimlilik Dergisi*, Sayı: 2, 157-176.

Demirci, U. (2022). *Examination Of Self-Efficiency And Organizational Commitment Levels Of Private Security Officers In Terms Of Demographic Characteristics: The Example Of Elazığ Kaan Project Employees. Trends In Business and Economics*, 36(1), 50-62.

İdemen, (2021). *Özel Güvenlik Görevlilerinin Sorunları ve Bu Sorunlara Karşı Yeni Bir Örgütlenme Önerisi Özel Güvenlik Meslek Odaları Birliği*. (Yönetim ve Organizasyon Çalışmaları II içinde s. 51-82) (Ed. Doç. Dr. Faruk Kalay, Doç Dr. Özlem Işık). Lyon: Fransa.

Karakurt, B. & Bal, C. (2013). *Genel Kolluk Özel Güvenlik İlişkisi. Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırmalar Dergisi*, 1 (1) , 84-101. Doi: 10.18493/kmusekad.03014.

Koçel, T. (2003). *İşletme Yöneticiliği*. İstanbul: Beta Basım.

Kuyaksil, A. (2013)., *Özel Güvenlikte Mesleki Etik*. 3. Ulusal Özel Güvenlik Sempozyumu 346-363. Gaziantep.

Mil, H. (2015). *Türkiye’de Özel Güvenlik Sistemi ve Yönetimi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4 (1) , 117-134. Retrieved From <http://iibfdergisi.ksu.edu.tr/tr/pub/issue/10268/125949>

Sözen, S. (2005). *Kamuda hizmet kalitesi: Kolluk hizmetleri örneği. Polis Bilimleri Dergisi*, 7(3), 1-15.

Uçkun, C. , Yüksel, A. & Demir, B. (2012). *Özel Güvenlik Sektörünün Türkiye'deki Rolü ve Dünya'daki Konumu*. Ejoboc (Electronic Journal Of Vocational Colleges) , 2 (2) , 22-30. Retrieved From <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ejoboc/issue/5393/73138>

Tosun, E. (2015). *Pratikte Özel Güvenlik Yönetimi*. Research Proposal.

Zorlu, Süheyla. Zorlu, Süleyman Emre. (2020). "*Özel Güvenlik Sözleşmesinde Gerekli Şartlara Sahip Özel Güvenlik Görevlisi Görevlendirme Borcu ve Bu Bağlamda Özel Güvenlik Görevlisinde Bulunması Gereken Nitelikler*", SÜHFD., 28(1), s. 161-185.